МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра образотворчого мистецтва

МОЙСЕЮК НАТАЛІЯ РОМАНІВНА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

«ІНТЕРПРИТАЦІЯ ОБРАЗУ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ В СУЧАСНОМУ ЖИВОПИСІ»

Спеціальність 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Освітньо-професійна програма: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

ПАНФІЛОВА ОЛЕКСАНДРА ГЕОРГІЇВНА,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № 13

засідання кафедри образотворчого мистецтва

від 21.05 2025 р.

Завідувач кафедри:
( ) Прокопович Т.А

Луцьк – 2025

Зміст

ВСТУП …….....3

РОЗДІЛ 1. ПОРТРЕТ ЯК ЖАНР ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Зародження та розвиток жіночого портретного жанру……..……..… 5

1.2 Характерні особливості історичного жіночого портрету у творчому доробку українських художників …….9

1.3 Образ Олени Пчілки у творах художників…….……...…11

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ,

2.1 Формування творчого задуму, етапи ескізування……14

2.2. Техніко – технологічна частина, виконання дипломної роботи…… .16.

ВИСНОВКИ …….……17

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...…....…….18

ДОДАТКИ……..21

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах викликів сьогодення нам по особливому гостро болять такі питання, як національна свідомість, трансформація системи цінностей, зміна оцінки минулого, усвідомлення української ідентичності. Ключову роль у цьому процесі національного всебічного формотворення відіграє сучасне українське мистецтво. Через ретельне вивчення нашої багатої культури ми відкриваємо для себе постаті які є уособленням сили, стійкості, віри у свій український народ. Яскравим тому прикладом є Ольга Петрівна Косачвідома нам під літературним псевдонімом Олени Пчілки. Її внесок в українську культуру важко переоцінити. Надихаючись постаттю Олени Пчілки було вирішено створити її портрет через інтерпретацію образу можливостями сучасного живопису. Адже їй присвячено несправедливо мізерна кількість художніх творів.

Метою дослідженняє створення історичного портрету живописними засобами виразності, на основі аналізусучасного живопису.

Завдання дослідження включають

- аналіз особливостей сучасного живопису
- аналіз історичного жіночого портрету в сучасному живописі
- інтерпретація образу Олени Пчілки живописними засобами виразності
- розробка авторської композиції історичного портрету в техніці олійного живопису

Предметом дослідження є особливості створення портрету у змішаній техніці сучасного живопису.

Об’єктом дослідження є історичний портрет в матеріалі.

Практичне значення. Отримані результати можуть бути використані в освітньому процесі при вивчені дисциплін мистецького спрямування, для експонування на виставках в якості популяризації історичного портрету та сучасного живопису.

Наукова новизна одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі було проведено аналіз історичного портрету на прикладах українських сучасних

художників. А також встановлено характерні техніко-технологічні прийоми та особливості виконання портретного жанру в сучасному мистецтві.

Використані матеріали. У процесі виконання теоретичної частини роботи було використано наукові статті, електронні посібники, статті інтернет джерел, фото колекції. В практичній частині використано такі матеріали та інструменти, як полотно, олійні фарби, різаки, лінолеум…

Структура дослідження. Робота складається з двох частин з практичної та теоретичної. Практична частина являє собою живописний портрет Олени Пчілки. Теоретична частина представлена пояснювальною запискою зі вступом, двома розділами, висновками та списком використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ПОРТРЕТ ЯК ЖАНР ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Зародження та розвиток жіночого портретного жанру

Бажання людини зупинити мить важливого моменту, зафіксувати його емоційне забарвлення через настрій, почуття, зовнішність вилилося у створення такого жанру образотворчого мистецтва, як портрет.

Історія розвитку портретного жанру вимірюється десятками тисячоліть, а він був і залишається одним із найбільш популярним посеред інших жанрів. Ввібравши у себе такі складові, як виразність, портретна схожість, призначення, ставлення художника до зображуваного портрет отримав велику кількість різновидів.

Види портретів класифікують за кількістю зображених осіб, за положенням, в залежності від цілісності чи фрагментального зображення фігури, за призначенням, розміром, техніками. А поєднання декількох характеристик між собою власне і зумовлено утворенням цього різноманіття. До того ж виділяють дитячий, чоловічий, жіночий портрети. От власне останній з вище вказаних різновидів варто дослідити ґрунтовніше.

Жіночий образ завжди був об'єктом натхнення. У свої творах митці передавали його демонструючи різноманітність через чуттєвість, красу, ніжність, невинність, або через спокусливість, сексуальність, містичність а також через материнство, незламність. До прикладу тема продовження роду і материнства розкривається в творах мистецтва по різному, залежно від уособлення ідеалу періоду його створення. Так наприклад, відома скульптурна форма названа, як первісна венера це уособлення жіночого начала через округлі форми тіла та підкреслену відсутність індивідуальності. Чудові зразки творів образотворчого мистецтва, що по новому розкривають тему материнства подарувала нам доба Відродження. Символізм любові, ніжності та ідеалу материнства митець вкладає в образ мадонни з немовлям.Сучасні українські художники в умовах війни неодноразово звертаються до теми материнства у нових реаліях, де жінка-мати уособлює незламність.

Щодо найстаріших, відомих на даний час, творів образотворчого мистецтва

присвячених портретному жанру та його різновиду жіночого портрету - то це скульптурне зображення, так званої палеолітичної венери та фрагменти монументального живопису, а саме жіночі лики, зображені на грецьких фресках XVI століття до н. е. Один із фрагментів монументального розпису «Парижанка» із стародавнього Криту відкриває нам образ молодої жінки з яскравим платтям і кучерявим волоссям входить в число найвідоміших образів в минойському мистецтві. ЕдмондПоттьє, відомий мистецтвознавець грецької кераміки, який порівняв її чарівний вигляд сучасним жінкам Парижа. З тих пір вона відома як «LaParisienne». «Рис. 1.1»

За часів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму жіночому портрету, як і портрету в цілому характерна ідеалізація образу, що відображена, як правило у скульптурі. Прослідковуючи розвиток жіночого різновиду портретного жанру не можливо оминути увагою фаюмські портрети. Вони відрізняються своєю реалістичністю та виконувалися з ритуально-магічною функцією поховального культу. Найчастіше основою для портрету були дерев’яні дошки та техніка енкаустика. Еволюція портретного жанру середньовічного мистецтва відображається у досить скромних та умовних формах. «Рис. 1.2»

У своїх творах середньовічні майстри, зображуючи людину прагнули передати те загальне, що є типовим для всіх людей взагалі, об'єднуючи їх у духовному єстві й наближаючи до першобразу, замисленого Богом. Дотримуючись канону створення образу художникам все ж вдавалось персоналізувати власний стиль.

Доба Відродження з її зацікавленістю античною культурою привносить в жіночий портрет відображення ідеалів краси та чесноти, характерних для цього періоду. Художники у своїх творах звертаються до світлотіні, перспективи, намагаються передати індивідуальні риси характеру, внутрішній світ жінки через вираз обличчя, погляд, мову тіла додаючи символічні елементи. Саме в цей період мистецтво збагатилось такими із найвідоміших жіночих портретів, як "Мона Ліза" (або "Джоконда") - всесвітньо відома картина італійського художника Леонардо да Вінчі. Вона була написана близько 1503 року і є одним

з найвідоміших творів живопису у світі. Картина зберігається в Луврі в Парижі та «Народження Венери» (італ. Nascita di Venere) — картина італійського художника тосканської школи Сандро Боттічеллі.

До переліку найвідоміших живописних жіночих портретів варто віднести і такий твір, як «Дівчина з перловою сережкою» нідерландського художника Яна Вермера. «Рис. 1.5».

Аналізуючи живописні твори присвячені жіночому портрету українських художників за їх популярністю отримуємо наступний перелік: картина Тараса Григоровича Шевченка. « Катерини» «Рис. », до однойменного твору; Образ Катерини, що доповнений великою кількістю символічних підказок розкриває глядачеві трагічність долі дівчини. У парному портреті «Різдвяні ворожіння», Миколи Пимоненка, відомого українського портретиста яскраво висвітлено сцену із життя українців, зокрема через звичаї та побут. «Рис. » Не можливо оминути увагою видатного українського портретиста, волинянина Григорія Цисса. Уродженець міста Рівна, по завершенні Петербурзької Академії мистецтв у 1900 році, де був учень Іллі Рєпіна, він жив і працював у Полтаві. Прикладом жіночого портрету, сучасниці Олени Пчілки є «Рис. 1

Формуючись в потужний різновид портрету його жіночий різновид пройшов складний шлях, вбираючи в себе характерні особливості часу, технічних можливостей, регіональності розвитку. І якщо із винаходом фото фіксації портрет не втратив своєї цінності, так і в добу глобалізації його розвиток продовжується. І на сьогоднішній день це досить складний і багатовимірний процес, який поєднує традиції класики, новітні художні практики й соціальні зміни. Провівши аналіз основних тенденцій, підходів і значень цього жанру на сьогоднішній день, можна із впевненістю сказати, що відбулися певні зміни. Якщо раніше жінку часто зображали як ідеал краси, материнства або об’єкт споглядання, то тепер у центрі — особистість з її емоційністю, вразливістю і водночас неймовірною внутрішньою силою

Все частіше жіночі портрети стають інструментом протесту або осмислення ролі жінки в суспільстві особливо через призму воєнного часу. Сучасний живопис

експериментує з образами, техніками. Так, до прикладу, змішуванням живописних та графічних технік досягаються цікаві ефекти.

Іноді художник ставить перед собою завдання створити абстрактну емоцію через відмову від реалістичності обличчя шляхом використання важливих символів, текстур та кольорів. Все частіше сучасні художники звертаються до українського традиційного костюму, вінків, вишиванок , як свідомої ідентичності. І жіночий портрет у цьому контексті розкриває образ нації, історичної пам'яті, духовної сили. До прикладу картина Івана Марчука «Пробудження», яка була створена відразу після «розвалу» радянського союзу не те щоб втратила свою новизну, а навпаки стала актуальною в переосмисленому контексті.

Для сучасного мистецтва характерним є зростання кількості художниць у мистецтві, які в свою чергу переосмислюють себе, свою роль та сам жанр портрету. Так до прикладу народна художниця Тетяна Дмитрівна Галькун в живописному створені жіночого образу продовжувала академічну школу своєї наставниці та педагога Яблонської Тетяни Нилівни. У портретному жанрі працюють молоді волинські художниці Іванна Дацюк та Олена Звгінцева. Ще одним із молодих волинських художників, випускником Волинського національного унівкрситету імені Лесі Українки, основна кількість робіт якого присвячена жіночому портрету є Артем Лук'янчук. Приклад його роботи розміщено у додатку «Рис. 1. »

1.2 Характерні особливості історичного жіночого портрету у творчому доробку українських художників

Підвид портрету, що має назву історичний є досить цікавим та непростим завданням, що ставиться перед художником. Зображаючи конкретну людину, чи групу людей, які в той чи інший спосіб вплинули на історію, відтворити портретну схожість є не достатньою. Створюючи майбутній образ важливо врахувати характер, соціальний статус, символіку епохи [5]

Важливиметапом створення історичного портрету є дослідження постатті портретованого. Іноді обмаль інформації стає серйозною перепоною на шляху вирішення питання зображення обраної історичної особистості. Художник намагається передати крім зовнішності внутрішній стан героя

Одним з поміж великої кількості різновидів портрету є історичний. У творах образотворчого мистецтва даного підвиду поєднується цілий ряд ключових моментів. Один із них це відтворення зовнішності людини чи групи людей, що з тих чи інших причин відігравали чи відіграють важливу роль в історії свого періоду. Іноді це завдання є досить не простим. В силу збереження даних про людину, образ якої художник намагається створити. Подекуди написаню такого портрету передує доволі клопітка пошукова робота, що включає літературні, наукові описи, порівняня художніх творів різних авторів.

І здавалося б така умова, як схожість портретованого в дійсності та на портреті мала б бути безсумнівною, проте це дуже часто не так. Адже ідеалізованість образу явище дуже поширене. Особливо коли портрет писався на замовлення і мав на меті возвеличити.

Вирішуючи питання композиції, для підсилення образу, передачі його приналежності конкретно історичному проміжку часу образ доповнюється відповідними атрибутами.

В результаті дослідження історичного жіночого портрету українських художників варто відзначити, що він займає досить скромну частку відповідного жанру. Щоб охопити живописний портрет у різних його видах прикладом монументального різновиду є мозаїка портрету княгині Ольги на

станції метро "Золоті ворота" міста Київ. Авторство якого належить групі художників у складі Г. Коріня та В. Федька «Рис »

«Портрет Лесі Українки» — прижиттєвий портрет української поетеси, написаний художником Іваном Трушем у 1900 році на замовлення Наукового товариства імені Тараса Шевченка (НТШ)[1].

Фотій Красицький. Портрет Олени Пчілки. 1927 р. Полотно, олія.

З приємністю хочеться відзначити молоду волинську художницю Іванну Дацюк, яка працює саме в царині історичного живописного портрету. Виділивши посеред доволі великої кількості історичних портретів ті, які підпадають під тему дослідження та проведення аналізу ми дійшли наступного висновку: станкові картини вищевказаних художниць поєднують академічну манеру письма із сучасним трактуванням історичного образу. На полотнах образи оживають, за рахунок втілення характеру тієї чи іншої історичної постаті. Колекція робот постійно поповнюється новоствореними та періодично експонується на персональних виставках. Серед вище вказаних портретів є такі постаті як Галшка Гулевичівна , представниця відомого волинського шляхетського роду, яка жила в XVI-XVII століттях. Тобто, місцева аристократка, чия сім'я жила на наших землях понад 500 років тому. «Рис. »; **Малуша - мати Володимира**, великого князя Київського, «Рис. 1. » Олена Пчілка та багато інших

1.3 Образ Олени Пчілки у творах художників

Ольга Петрівна Драгоманова, талановита жінка з широчезним спектром творчості. Багата дворянка з Полтавщини, що отримала чудову освіту у пансіонаті шляхетних дівчат. Вона цілком могла обрати для себе звичайне світське життя, але її прогресивне мислення, принципова та бунтівнича вдача, безмежна любов до України створили образ стильної, темпераментної, сильної, яскравої жінки. Вважають, що саме чоловік Петро Косач називав Ольгу, за її активність, працелюбність та вміння захистити себе та інших «пчілкою». Більше знана під псевдонімом Олени Пчілки та як мама геніальної Лесі Українки. А вона була першою українською жінкою-академіком, поетесою, прозаїком, драматургом, етнографом, видавцем, літературним критиком, перекладачем, авторкою нових слів. [5] І цей перелік її досягненнь ще далеко не повний. Феміністичні погляди та громадська активність Ольги, щодо відстоювання української мови та культури суперечили тогочасній владі. Арешти, цензурний тиск, спотворення образу Олени Пчілки, через нав'язування стереотипу надміру жорстокої та суворої матері Лесі Українки мало б стерти з національної пам'яті її вагомий внесок. Проте, на щастя цьому не судилось статися.

Інтерес до всебічного вивчення постаті Ольги Драгоманової став можливим лише після відродження незалежності України. Вище перераховані факти дають розуміння причини мізерного відображення образу Олени Пчілки в творах художників. Цікавим і парадоксальним є той факт, що слово «мистецтво» було запропоноване Ольгою Петрівною, а для неї в образотворчому мистецтві поки що відведено доволі скромне місце.

Рятує ситуацію у вивченні та відтворені візуального образу Олени Пчілки збережені її фото світлини.

Відомий прижиттєвий портрет Ольги Петрівни Косач авторства Фотія Степановича Красицького. (рис. ?) Виконаний він на полотні олійними фарбами у 1927 році. На той момент Ользі Петрівні було вже 78 років. З портрету на нас дивиться пані поважного віку. Композиційне вирішення положення її тіла, рук, обличчя, направлений на глядача погляд демонструє внутрішню силу та енергію.

Ще один живописний портрет, який є у вільному доступі в інтернеті це робота, сучасної волинської художниці Іванни Дацюк. (рис.2) Олена Пчілка постає на ньому жінкою середніх років сповненою сил та з характерним рішучим поглядом. М'яка, тепла кольорова гама, без різких кольорових контрастів підкреслює образ Ольги Петрівни.

У місті Луцьку за адресою вулиця Шопена 11 розташована Волинська універсальна бібліотека. З 27 лютого 1991 року вона носить ім'я Олени Пчілки. І саме тут, перед приміщенням бібліотеки встановлено єдиний пам'ятник патронесі бібліотеки. Відкриття пам'ятника відбулося у день 162-ї річниці від дня народження Олени Пчілки, а саме 29 червня 2011 року. Автором бронзового погруддя письменниці є скульптор, заслужений художник України Микола Обезюк із Києва. До слова, Микола Обезюк у співавторстві з Андрієм Німенком є авторами пам'ятника Лесі Українці, що знаходиться на театральній площі у Луцьку. У скульптурі відображена доволі молода поетеса сповнена сил та завзяття. Образ підкреслює одяг, що поєднує в собі традиції українського народу.

Ще одне барельєфне зображення Олени Пчілки можна побачити на реверсі пам'ятної монети номіналом два гривні. Це монета належить до серії «Видатні особистості України» і була введена в обіг 28 червня 2024 року[?]. Її авторами є художники Таран Володимир, Харук Олександр, Харук Сергій та скульптор Атаманчук Володимир. Розмір монети тридцять один міліметр. Матеріал з якого вона виконана нейзильбер. Поряд із стилізованим портретом закомпоновано написи «Олена Пчілка», «Ольга Косач», «Королева-мати», та роки життя поетеси «1849/1930» ().

Графічні портрети Ольги Петрівни Косач (Драгоманової) зустрічаються, як правило у збірках, де включено її твори. Так чи не найдавніший збережений прижиттєвий графічний портрет опублікований у ілюстрованому художньо-педагогічному журналі для дітей та молоді під назвою «Дзвінок» 1891 року () Портрет демонструє трьох-четвертне положення тіла та підкреслений українським національним костюмом образ. Сучасні графічні твори присвячені

Олені Пчілці найчастіше виконані у техніці комп’ютерної графіки. (Рис.) До прикладу на сайті «Стріткод» головну сторінку прикрашає портрет Олени Пчінки інтерпритований із її художнього фото. При наведені курсора зображення із кольорового плямового перетворюється на лінійне вирішення того ж образу. Два портрети виконані за допомогою векторної графіки та мають функцію взаємозаміни. Для популяризації особистостей, які зробили вагомий вклад в українську культуру, науку і в зміцнення нашої держави вцілому вкрай важливо залучати сучасні техніки, матеріали.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1 Формування творчого задуму, етапи ескізування.

На вибір теми бакалаврської кваліфікаційної роботи вплинуло дослідження історичного портрету та виконання серії графічних робіт портретного жанру в рамках курсового проєкту. Один із портретів був присвячений Олені Пчілці. Саме при цих обставинах постать Ольги Петрівни Косач (Драгоманової) надихнула мене на логічне продовження вивчення та глибшого розкриття даної теми.

На основі вивчення зібраного матеріалу було проведено його узагальнення. А ретельний аналіз збережених світлин Олени Пчілки та її портретів створених художниками ліг в основу ідейного задуму при створені художнього образу. Поетапне втілення задуму стало можливим завдяки отриманим знанням та умінням протягом навчання, зваженим можливостям та обміркованій ідеї. Початковим і досить відповідальним етапом створення художнього твору в матеріалі є ескізування. Перші ескізи були досить узагальнені. Вони виконувалися невеликими, але пропорційними формату 80 см. на 120 см. Адже саме такий формат, на нашу думку, сприятиме розкриттю теми в повній мірі. Узагальненість фігури дає можливість на початковому етапі мобільно керувати композицією у пошуках оптимального положення. В процесі було вирішено завдання компонування положення фігури та частковість її зображення. А саме: постать Олени Пчілки по відношенню до глядача займає на картині майже прямостояче положення з легким, ледь помітним поворотом, а от голова у чітко вираженому трьох-четвертному положенні. Фігуру можемо споглядати не в повний зріст, а частково. Лінія завершення формату йтиме нижче коліна.

Наступний етап ескізування передбачає детальнішу проробку композиції. В першу чергу, виконується анатомічна побудова фігури з дотриманням пропорційності та проводиться робота над портретною схожістю. І саме на цьому етапі відбувається пошук гармонійного поєднання таких деталей, як

зачіска, одяг, аксесуари, фон та їх відповідність приналежності історичному періоду. Усі вище вказані деталі вивчалися шляхом вивчення збережених світлин Ольги Петрівни Косач. Крім портретної схожості в історичному портреті велика увага відводиться виразу обличчя, міміці, характерності погляду. Не випадково було обрано таке розміщення фігури та спрямований погляд в далечінь, а не на глядача. За задумом,поглядом героїні живописного полотна ми показуємо її пошук та сконцентрованість дій. Для того, щоб підкреслити творчий доробок Ольги Косач вирішили доповнити її образ згортком паперу та стилізованим рослинним орнаментом, який заповнює тло картини і плавно переходить на одяг Олени Пчілки. Задум, щодо використання на тлі орнаменту має надихати глядача на більш детальне дослідження творчого доробку Олени Пчілки, адже вона збирала народну вишивку, опрацьовувала матеріал, який був опублікований і до того ж сама популяризувала народну вишивку.

Композиційний малюнок, що включає узагальнені результати попередніх ескізних пошуків, виконано на форматі, що відповідає розміру майбутнього твору. Цей остаточний, детально пророблений ескіз уже без внесення правок був перенесений на полотно картини. Саме на цьому етапі ескізування було завершеним.

2.2. Техніко – технологічна частина виконання дипломної роботи

Для виконання кваліфікаційної роботи в матеріалі на тему «Інтерпретація образу Олени Пчілки в сучасному живописі» було обрано техніку олійного живопису. Прийнято вважати, що ця техніка є досить консервативною. Проте сучасний живопис, що не припиняє експериментувати і поєднує в собі різні технічні прийоми, натуралістичність та стилізованість доводить протилежність думки.

Велику роль в хорошому результаті створення живописного проєкту відіграє вибір якісного матеріалу. Робота виконана на ґрунтованому полотні високої якості формату вісімдесят сантиметрів на сто двадцять сантиметрів.

Після завершення ескізування наступним етапом виконання кваліфікаційної роботи в матеріалі було пророблено підмальовок. Варто зазначити, що підмальовок виконує важливу роль. Адже цей процес задає тональність, світлотінь та загальну композицію майбутнього портрету. А вже після цього наносилась фарба для покрокового моделювання форми та передачі об’єму. Основним прийомом для створення кваліфікаційної роботи було обрано лесування. Спочатку було «набрано» основні маси. Після чого проводилась деталізація та перевірка композиційної рівноваги. І завершальним етапом є знову узагальнення. Згідно задуму орнаментальні мотиви вишивки були списані на задньому плані та чіткіше промальовані на передньому, що дозволило підкреслити плановість на роботі. Осучасненням академічного живописного письма стало поєднання на роботі натуралістичного та стилізованого.

ВИСНОВКИ

В час самоіндифікації звернення до теми дослідження та популяризації особистостей, які внесли потужний вклад в розвиток нашої держави є надзвичайно актуальними. В рамках підтримки такої ініціативи було створено кваліфікаційний проект під назвою «Інтерпритація образу Олени Пчілки в сучасному живописі». В процесі опрацювання вищевказаної теми було проаналізовано особливості сучасного живопису та історичного жіночого портрету зокрема, розроблено авторську композицію історичного портрету в техніці олійного живопису, інтерпретовано образ Олени Пчілки живописними засобами виразності.

Сучасний український живопис — це багатогранне явище, в якому поєднуються традиції національного мистецтва та впливи глобальних мистецьких процесів. Такі течії, як неоекспресіонізм, трансаванґард, сюрреалізм диктують використання яскравих кольорів, деформацію форм, символізм для передачі емоційного стану. А мінімалізм і концептуалізм зосереджується на граничному спрощенні образів, де ідея є важливішою за форму. До того на сьогоднішній день не існує єдиного стилістичного напряму і кожен художник обирає самостійно техніку, матеріал, спосіб втілення творчого задуму. До прикладу, досить популярним є комбінування традиційних і сучасних технік. Спостерігається поєднання олійного живопису з цифровими елементами, колажем і т. д.

Сучасний український живопис — це активний простір формування культурної пам’яті, ідентичності та національного спротиву. Він є не лише естетичним, а й соціальним та політичним явищем. Українські митці використовують живопис як засіб осмислення реальності, реакції на події та формування нової візуальної мови незалежної України.

В авторському живописному творі, створеному в межах кваліфікаційної роботи, зроблено спробу переосмислити образ Олени Пчілки у контексті сучасної візуальної культури, підкреслити її зв’язок з традиціями, а також актуальність її ідей у сьогоденні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Портрет. Вікіпедія вільна енциклопедія.https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%82 (дата звернення: 26.02.2025).
2. Портрет. Історія виникнення і особливості жанру. Art-studio lihtaryk. https://lihtaryk.com.ua/portret-istoriya-viniknennya-i-osoblivosti-zhanru/(дата звернення: 26.02.2025).
3. Портрет: все про один із найдавніших жанрів мистецтва. Kyivgallery. https://kyiv.gallery/statii/portret-vse-pro-odyn-iz-naydavnishykh-zhanriv-mystetstva(дата звернення: 27.02.2025).
4. Портрет у живопису: види та історія жанру. Онлайн-галерея картин. https://struchaieva.art/uk/blog/portret-v-zhivopisi-vidy-i-istoriya-zhanra?srsltid=AfmBOorj-2IfT_wSkDeihO6T9wV2xVTG6gcIkhvLKTixSHTXHyaFIlL2(дата звернення: 24.02.2025).
5. Галина Скляренко. «Сучасне мистецтво України. Портрети художників. Київ : ArtHuss, 2018. 472 с.
6. С’юзі Годж . Коротка історія мистецтва. Львів : видавництво старого лева. 2022. 224 с.
7. Портрет і його місце в сучасному мистецтві. Миколаївський обласний центр народної творчості. https://ocnt.com.ua/portret-i-jogo-misce-v-suchasnomu-mistectvi/(дата звернення: 24.02.2025).
8. Сучасне українське мистецтво: концепти, стратегії, візуальні практики. *Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (11-12 листопада 2021 року). Черкаси: [ФОП Гордієнко], 2021. – 120 с.
9. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України XX —XXI століть /. — Київ.: Ін - т проблем сучасн. мист -ва Акад. мист - в України. ВХ студіо, 2008. 187 с. іл .

10. Сучасне мистецтво. Вікіпедія вільна енциклопедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE(дата звернення: 22.02.2025).
11. Живопис. Вікіпедія вільна енциклопедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81(дата звернення: 22.02.2025).
12. Тренди живопису і скульптури в 2020 році. Kyivgallery. https://kyiv.gallery/statii/trendy-zhyvopysu-i-skulptury-v-2020-rotsi(дата звернення: 27.02.2025).
13. Сучасне українське мистецтво: історична пам’ять та світовий контекст. Koridor журнал про сучасну культуру.https://korydor.in.ua/ua/stories/suchasne-ukrayinske-mystetstvo.html(дата звернення: 20.02.2025).
14. Бойко Н. В. Цвіт світу – жінка. Образ жінки в українському мистецтві. http://library.vnmu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/ZHinka-v-mistetstvi.pdf(дата звернення: 25.02.2025).
15. Жіночий портрет у творах живопису та графіки. https://roklibr.at.ua/index/zhinochij_portret_u_tvorakh_zhivopisu_ta_grafiki/0-212(дата звернення: 26.02.2025).
16. 1849 - народилася Олена Пчілка, письменниця. Український інститут національної пам’яті. 1849 - народилася Олена Пчілка, письменниця (дата звернення: 26.02.2025).
17. Чекіст вів Олену пчілку на допит, прив’язавши мотузкою до коня. Історія України в ретросвітлинах. Facebook (дата звернення: 26.02.2025).

18.Зірка українського відродження. День. Онлайн газета. Зірка українського відродження | Газета «День»(дата звернення: 26.02.2025).

19. Олена Пчілка: як одягалася інтелектуальна еліта України. Локальна історі. Олена Пчілка: як одягаласяінтелектуальнаелітаУкраїни — Локальна історія (дата звернення: 15.02.2025).

20.Вшанування Олени Пчілки: пам’ятник видатній українськійписьменниці у Луцьку. Вшанування Олени Пчілки: пам’ятник видатній українській письменниці у Луцьку | patriarchia.org.ua(дата звернення: 15.02.2025).

Додаток А

Рис. 1. 1. Жінка або богиня («LaParisienne») з фрески Camp-Табурет

Рис 1. 2. Фаюмський портрет. Техніка енкаустика.

Рис. 1.3. "Мона Ліза" ("Джоконда") Леонардо да Вінчі.

Рис. 1.4. Фрагмент картини «Народження Венери» Сандро Боттічеллі.

Додаток А

Рис. 1. 5. «Дівчина з перловою сережкою» (нід. *Het meisje met de parel*) — Яна Вермера.

Рис. 1. 6. «Різдвяні ворожіння», Микола Пимоненко

Рис.1. 7. Тарас Шевченко. Фрагмент картини «Катерина»

Рис. 1. 8. Мурашко Олександр Олександрович Дівчина в червоному капелюсі. Олійний живопис.

Додаток Б.

Рисунок 1.8. Григорій Цисс. Жіночий портрет

Рисунок 1. 9. Іван Марчук «Пробудження»

Рисунок 1.10. Артем Лук’янчук. Жіночий портрет

Додаток Б.

Рисунок 2. 1Мозаїка княгині Ольги на станції метро "Золоті ворота" Г. Корінь, В. Федько (мозаїки)

Розмір при попередньому перегляді: 443 × 600 пікселів. Інші роздільності: 177 × 24

Рисунок 2.2Галшка Гулевичівна. Худ. Іванна Дацюк

Рисунок 2.3.Малуша. Худ. Іванна Дацюк

Додаток Б.

Рисунок Фотій Красицький. Портрет Олени Пчілки. 1927 р. Полотно, олія.

Рисунок ванна Дацюк Портрет Олени Пчілки

Рисунок Прижиттєвий портрет Олени Пчілки у видання «Дзвіночок»

Рисунок Реверс пам'ятної монети "Світло добра і любові (Олена Пчілка 1849 – 1930

Рисунок Портрет Олени Пчілки на сайті «Стріткод»

Додаток Б.

Олена Пчілка (1880-і роки)

Рисунок Фото Ольги Петрівни Косач

Додаток В

Рисунок 2. Етапи ескізуванняя

Додаток В

Завершена робата в матеріалі

-

АНОТАЦІЯ

До кваліфікаційної роботи бакалавра

На тему: **«ІНТЕРПРИТАЦІЯ ОБРАЗУ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ В СУЧАСНОМУ ЖИВОПИСІ»**

студентки Мист-42групи спеціальності

023«Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

МОЙСЕЮК НАТАЛІЇ РОМАНІВНИ

Науковий керівник: ПАНФІЛОВА ОЛЕКСАНДРА ГЕОРГІЇВНА

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було успішно досліджено особливості інтерпретації жіночого історичного портрету у контексті сучасного мистецтва з використанням символіки, колористичних рішень і композиційних прийомів; розроблено авторську композицію історичного портрета, яка поєднує традиційні риси з індивідуальним художнім баченням.

У першому розділі роботи проаналізовано процес зародження та розвиток жіночого портретного жанру а також виокреслено характерні особливості історичного жіночого портрету у творчому доробку українських художників а також охарактеризовано образ Олени Пчілки у творах художників

Другий розділ присвячено творчій частині роботи. Описано особливості сюжетно-фігуративного живопису, пошук композиції, розміщення фігури у просторі. Розглянуто творчий процес створення образу, акцентуючи увагу на композиційних та колористичних рішеннях та виборі мішаної техніки для виконання.

В авторському живописному творі, створеному в межах кваліфікаційної роботи, зроблено спробу переосмислити образ Олени Пчілки у контексті сучасної візуальної культури, підкреслити її зв’язок з традиціями, а також актуальність її ідей у сьогоденні. Матеріали дослідження можуть бути корисними у мистецькій освіті, творчих проєктах та виставковій діяльності.

Ключові слова: портрет, живопис, техніка, композиція, мистецтво.